
Državni izpitni center

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

SOCIOLOGIJA

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Torek, 5. junij 2012

SPLOŠNA MATURA

IZPITNA POLA 1**Strukturirane naloge****1. Izzivi sodobnega sveta**

Vpr.	Točke	Odgovor	Dodatna navodila
1.1	3	<ul style="list-style-type: none"> ♦ hitrost sprememb ♦ obseg sprememb – modernizacija privede tudi do globalnih učinkov ♦ nastanek novih institucij, ki v tradicionalnih družbah niso obstajale 	Za predstavitev vsakega razloga 1 točka.

Vpr.	Točke	Odgovor	Dodatna navodila
1.2	2	♦ Globalizacija je proces povezovanja sveta v celoto, povečuje se soodvisnost med državami oziroma posameznimi deli sveta.	

Vpr.	Točke	Odgovor	Dodatna navodila
1.3	2	razlaga enega od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ pojav intenzivne medsebojne odvisnosti med zelo oddaljenimi predeli sveta ♦ izjemen razvoj sodobne komunikacijske tehnologije ♦ upadanje pomena prostora in časa – smiseln opis deteritorizacije 	

Vpr.	Točke	Odgovor	Dodatna navodila
1.4	1	eden od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ radikalno rušenje ravnotežja v naravi ♦ porušeno ravnotežje med človekom in naravo ♦ ekološka kriza (lahko opredeljena tudi kot kriza pogojev človeške eksistence) 	

Vpr.	Točke	Odgovor	Dodatna navodila
1.5	1	♦ A	

Vpr.	Točke	Odgovor	Dodatna navodila
1.6	4	navedba in utemeljitev pomembnosti dveh od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ hitra rast prebivalstva ♦ stopnjevana gospodarska rast ter z njo povezana poraba in izčrpavanje naravnih bogastev ♦ kopičenje odpadkov in obremenjevanje okolja z nevarnimi snovmi ♦ omejena sposobnost narave za absorbiranje (razgradnjo) odpadkov ♦ naraščajoča nevarnost različnih katastrof, povezanih s proizvodnimi procesi oziroma posegi človeka v naravno okolje 	Za vsak problem 2 točki (1 točka za navedbo in 1 točka za utemeljitev), skupaj 4 točke.

Vpr.	Točke	Odgovor	Dodatna navodila
1.7	1	♦ D	

Vpr.	Točke	Odgovor	Dodatna navodila
1.8	2	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Rodnost v prvem obdobju še ostane na visoki ravni, ♦ v naslednjem obdobju pa začne upadati. 	Za vsako ugotovitev 1 točka, skupaj 2 točki.

Vpr.	Točke	Odgovor	Dodatna navodila
1.9	4	<p>obrazložitev dveh od:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ vpliv na spreminjanje pokojninskih sistemov ♦ spreminjanje razmerja med aktivnim in »vzdrževanim« delom prebivalstva ♦ nove oblike urejanja zaposlovanja in brezposelnosti ♦ prilagajanje zdravstva in zavarovalnih sistemov ♦ naraščanje pomena starejših v socializacijskih procesih ♦ spreminjanje družinske strukture ♦ spreminjanje oblik potrošnje (prilagajanje turistične ponudbe starejšim in zdraviliški turizem) ♦ institucionalne in organizacijske prilagoditve (gradnja domov za ostarele in vzpostavitev različnih oblik negovalnih uslug) ♦ drugačna ureditev stanovanjske problematike ... 	Za vsak izziv 2 točki, skupaj 4 točke.

2. Odklonskost in kriminaliteta

Vpr.	Točke	Odgovor	Dodatna navodila
2.1	1	♦ To so ravnanja, ki so v skladu z družbenimi normami ali so družbeno sprejemljiva ...	

Vpr.	Točke	Odgovor	Dodatna navodila
2.2	4	navedba in ustrezna utemeljitev dveh od naslednjih štirih elementov: ♦ kje, v kateri družbi? ♦ kdaj? ♦ kdo je storilec? ♦ konkretna situacija	Za vsako ustrezno navedbo in utemeljitev 2 točki, skupaj 4 točke.

Vpr.	Točke	Odgovor	Dodatna navodila
2.3	4	navedba in ustrezna predstavitev dveh od: ♦ Odklonskost utrjuje konformnost večine. ♦ Pripomore k utrjevanju kolektivne zavesti in solidarnosti. ♦ Omogoča družbene spremembe.	Za vsako navedbo in ustrezno predstavitev posameznega razloga 2 točki, skupaj 4 točke.

Vpr.	Točke	Odgovor	Dodatna navodila
2.4	1	♦ konfliktna perspektiva	

Vpr.	Točke	Odgovor	Dodatna navodila
2.5	4	navedba in pojasnitev dveh od: ♦ Izhajajo iz neenakih razmerij moči. ♦ Poudarijo pomen tega, kdo in kako oblikuje zakone. ♦ Kot odklonsko je opredeljeno vse, kar ogroža interese, zavarovane z zakonom. ♦ Opozarjajo na kriminal belih ovratnikov. ♦ Ugotavljajo, da kapitalizem sam poraja kriminaliteto ...	Za vsako navedbo in ustrezno pojasnitev ene značilnosti 2 točki, skupaj 4 točke. Navedene in pojasnjene morajo biti značilnosti konfliktne teorije.

Vpr.	Točke	Odgovor	Dodatna navodila
2.6	1	♦ strukturna napetost	

Vpr.	Točke	Odgovor	Dodatna navodila
2.7	4	navedba in razlaga dveh od: ♦ konformizem ♦ inovatorstvo ♦ ritualizem ♦ ubežništvo ♦ uporništvo	Za vsako navedbo in ustrezno pojasnitev ene značilnosti 2 točki, skupaj 4 točke.

Vpr.	Točke	Odgovor	Dodatna navodila
2.8	1	♦ neformalni družbeni nadzor	

3. Množični mediji in komunikacije

Vpr.	Točke	Odgovor	Dodatna navodila
3.1	2	♦ informativna funkcija	Upoštevamo tudi odgovor: sporočevalna, informacijska, funkcija obveščanja ...

Vpr.	Točke	Odgovor	Dodatna navodila
3.2	1	eden od: ♦ interpretacijska ♦ socializacijska ♦ zabavna / razvedrilna ...	Upoštevamo tudi odgovor: izobraževalna, propagandna, komercialna, povezovalna ...
	2	♦ predstavitev ene od navedenih funkcij	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Odgovor	Dodatna navodila
3.3	2	♦ zaradi vplivnosti medijev, množične produkcije, posredovanja in ravnanja z informacijami ...	

Vpr.	Točke	Odgovor	Dodatna navodila
3.4	2	dva od: ♦ veliko ♦ heterogeno ♦ anonimno ...	

Vpr.	Točke	Odgovor	Dodatna navodila
3.5	3	pojasnitev dveh od: ♦ omogoča neposredni pretok informacij ♦ povezuje veliko ljudi ♦ oblast ne more v celoti nadzorovati pretoka informacij ♦ ljudi povezuje in omogoča premagovanje velikih fizičnih razdalj ...	V pojasnitev vključijo dva vidika vloge interneta ter ju smiselno povežejo v celovit odgovor.

Vpr.	Točke	Odgovor	Dodatna navodila
3.6	3	pojasnitev dveh od: ♦ Prenos informacij po elektronskih medijih odpravlja vpliv fizične oddaljenosti. ♦ Odpravlja vpliv družbenih meja (nacionalnih, državnih, religioznih itd.). ♦ Odpravlja časovno zamudo ter omogoča hkratno obveščenost in vključenost, ustvarja občutek povezanosti in vseprisotnosti ...	V pojasnitev vključijo dva vidika koncepta sveta kot globalne vasi in ju smiselno povežejo v celovit odgovor.

Vpr.	Točke	Odgovor	Dodatna navodila
3.7	2	♦ A ♦ B	Za vsak pravilen odgovor 1 točka, skupaj 2 točki. Vsak drug odgovor 0 točk.

Vpr.	Točke	Odgovor	Dodatna navodila
3.8	2	♦ Zaradi komercialnih interesov: publika (bralci, poslušalci, gledalci) jim zagotavlja tudi naročnike in plačnike oglaševalskega prostora in časa.	Za ustrezen celovit odgovor 2 točki.

Vpr.	Točke	Odgovor	Dodatna navodila
3.9	1	♦ navedba katerega koli ustreznega primera seksistične predstavitve bodisi žensk bodisi moških	

4. Znanost – družbeni razvoj in ekološka vprašanja

Vpr.	Točke	Odgovor	Dodatna navodila
4.1	1	♦ Subjektivna zaloga znanja je znanje, ki si ga je pridobil in z njim razpolaga posameznik.	
	1	♦ Družbena zaloga znanja je znanje, s katerim razpolaga neka družba (vsi posamezniki v njej) v določenem zgodovinskem času in prostoru.	
	1	♦ Družbena zaloga znanja je neprimerno obsežnejša kot subjektivna zaloga znanja, tj. znanja katerega koli posameznika.	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Odgovor	Dodatna navodila
4.2	4	<p>navedba in razlaga dveh od:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ Uporaba posebnih metod: znanstvena spoznanja so pridobljena z uporabo posebnih metod, pri čemer raziskovalci opišejo ne samo pridobljeno spoznanje, ampak tudi metodo(e), pot, s katero in po kateri so prišli do neke ugotovitve. ♦ Upoštevanje načel znanstvenega spoznanja: pridobivanje znanstvenih spoznanj upošteva načela objektivnosti, veljavnosti, zanesljivosti, preverljivosti itd. ♦ Sistematičnost in organiziranost: znanstveno spoznavanje teži k povezovanju znanj. ♦ Natančnost: znanstvene ugotovitve morajo biti natančno formulirane. ♦ Začrtana meja znanja: jasno mora biti, kdaj in pri katerih pogojih veljajo neka spoznanja, trditve, ugotovitve, zakonitost. 	<p>Za vsako pravilno navedbo 1 točka, za kratko razlago 1 točka, skupaj 2 točki.</p> <p>Za obe pravilni navedbi in razlagi 4 točke.</p>

Vpr.	Točke	Odgovor	Dodatna navodila
4.3	3	<p>navedba in razlaga enega od:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ praktična funkcija znanosti ♦ kulturološka funkcija znanosti 	<p>Za navedbo 1 točka, za ustrezno razlago 2 točki, skupaj 3 točke.</p>

Vpr.	Točke	Odgovor	Dodatna navodila
4.4	1	♦ Vir 1 opozarja na etična vprašanja (dileme), ki se nanašajo na proces raziskovanja.	

Vpr.	Točke	Odgovor	Dodatna navodila
4.5	3	<p>predstavitev dveh od:</p> <ul style="list-style-type: none"> ♦ upoštevanje pravic objekta raziskovanja (prepreči psihične in fizične zlorabe objekta raziskovanja) ♦ sledenje najvišjim raziskovalnim standardom ♦ poštenost pri prikazovanju znanstvenih rezultatov 	<p>V odgovor vključijo dva vidika etičnih zahtev raziskovanja in ju ustrezno povežejo.</p>

Vpr.	Točke	Odgovor	Dodatna navodila
4.6	1	♦ na problem uporabe znanstvenih spoznanj	

Vpr.	Točke	Odgovor	Dodatna navodila
4.7	2	dva od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ Znanstveniki raziskujejo problem in iščejo resnico, ne morejo pa biti odgovorni za to, kako se bodo njihove ugotovitve praktično uporabile. ♦ Znanstvenik opravlja svoj poklic. ♦ Znanstvene ugotovitve so z vidika uporabe nevtralne, uporabiti jih je mogoče tako ali drugače. ♦ Znanstveniki ne morejo vedeti vnaprej, kakšna bo uporaba njihovih spoznanj. ♦ Znanstveniki nimajo družbene moči, da bi na to vplivali. ♦ Ko je dosežena neka stopnja v razvoju znanosti in je zaznan neki problem, ga bo prej ali slej nekdo raziskal. 	

Vpr.	Točke	Odgovor	Dodatna navodila
4.8	3	<ul style="list-style-type: none"> ♦ zdravje (ali pričakovano trajanje življenja oziroma pričakovana življenjska doba) ♦ izobrazba (ali pismenost in vpisni količnik na posamezne šolske stopnje) ♦ življenjski standard (ali BDP na prebivalca) 	

Skupno število točk IP 1: 40

IZPITNA POLA 2

Esejske naloge (splošna ocenjevalna shema)

Točke	Merila
0–5	Ni razviden sociološki uvid v problem ali vsebina odgovora ne ustreza zastavljeni nalogi. Odgovor ne vsebuje pomembnih elementov za analizo problema ali razpravo o njem; navedenih je le nekaj splošnih/zdravorazumskih ugotovitev, dejstev, informacij. Ni uporabljena sociološka terminologija, besedilo ni povezano.
6–9	Delno opredeljen problem: navedena so nekatera ustrezna dejstva, ugotovitve, informacije, več navedenih ugotovitev in trditve je napačnih. Zapisana dejstva in trditve so neargumentirane. Na podlagi navedenih podatkov so zaključki oblikovani le deloma.
10–13	Opredeljen problem: navedena dejstva, ugotovitve, informacije so delno ustrezne in sociološko relevantne. Na podlagi navedenih podatkov so oblikovani zaključki, pomembni za razčlenitev problema ali razpravo o njem, in delno argumentirani.
14–17	Jasno opredeljen problem: navedene so ustrezne in sociološko relevantne ugotovitve, dejstva, informacije. Na njihovi podlagi so oblikovani zaključki, argumentirani s poznavanjem sociološke problematike. V odgovoru je ustrezno uporabljena sociološka terminologija in nakazano poznavanje socioloških teorij, če to naloga eksplicitno zahteva.
18–20	Jasno opredeljen problem: navedeni so ustrezni in sociološko relevantni podatki, informacije, dejstva. Med seboj so povezani in omogočajo oblikovanje ustreznih zaključkov, celovito so argumentirani. V odgovoru je ustrezno uporabljena sociološka terminologija in sociološke teorije, če naloga to eksplicitno zahteva. Odgovor izkazuje povezovanje problema iz naslova z drugimi sociološko relevantnimi problemi/problem iz naslova je umeščen v širši družbeni okvir.
Ocenjevalec upošteva tudi jezikovno oblikovanost in urejenost besedila . Če oceni, da problem jezikovno ni predstavljen ustrezno, je mogoče zmanjšati točkovno oceno za največ 5 točk.	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
1	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ predstavijo dve različni tipologiji, pri čemer jasno in nedvoumno navedejo, katero merilo je bilo uporabljeno v enem in drugem primeru (npr. McGeejeva delitev religij na enostavni supernaturalizem, animizem, teizem in etične religije, ki razlikuje med različnimi tipi religij glede na to, kako je opredeljeno, pojmovano nadnaravno) ♦ predstavijo tipe religij z dvema značilnostma in ponazorijo vsakega s konkretnim primerom 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
2	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ šola je postala najpomembnejši mobilnostni kanal in generator družbenega statusa ♦ šola zagotavlja vstop v različne poklice in delovna področja ♦ šola je postala tudi zelo pomemben dejavnik socializacije ♦ vse večje populacije mladih se vključujejo v visokošolsko izobraževanje, skoraj celotna generacija pa nadaljuje šolanje na srednješolski ravni ♦ šola še vedno nastopa tudi kot dejavnik družbenega razlikovanja in reprodukcije družbene neenakosti ... 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
3	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ opredelijo birokratsko organizacijo ♦ značilnosti birokratske organizacije (hierarhična struktura, delitev dela, natančna pravila ...) ♦ prednosti birokratske organizacije (točnost, hitrost ...) ♦ pomanjkljivosti birokratske organizacije (togost, neprožnost ...) 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
4	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ opredelijo absolutno in relativno revščino ♦ vzroki in posledice revščine ♦ razprava o sociološki obravnavi revščine, kar pomeni, da sta vključena dva različna koncepta oz. sociološki teoriji o revščini 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
5	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ opis razlik v obsegu in načinu preživljanja prostega časa glede na spol, starost in slojevsko (razredno) pripadnost, ♦ razprava o vzrokih teh razlik 	

Skupno število točk IP 2: 40